

JAHON IQTISODIYOTI VA DIPLOMATIYA UNIVERSITETI

Syllabus

Fan:

Ekologik Diplomatiya

ELEC22E6

2024-2025

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI TASHQI ISHLAR VAZIRLIGI
JAHON IQTISODIYOTI VA DIPLOMATIYA UNIVERSITETI
XALQARO IQTISODIYOT KAFEDRASI

«Tasdiqlayman»
O‘quv ishlari bo‘yicha
Birinchi prorektor
A. Umarov

2024-yil “__” _____

EKOLOGIK DIPLOMATIYA
FANI SILLABUSI

(ELEC22E6)

Bilim sohasi:	400 000	–	Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi:	410 000	–	Biznes va boshqaruv
Ta'lim yo'nalishi:	70411101	–	Jahon iqtisodiyoti

Toshkent - 2024

Kreditlar miqdori: 4 ECTS
Ta'lim turi: Kunduzgi
Soatlar (jami): 150 soat
Ma'ruza: 30 soat
Amaliy mashg'ulot: 30 soat
Mustaqil ta'lim: 90 soat
Ta'lim tili*:¹ Uzbek tili, rus tili
Semestr: 1
Kafedra: "Xalqaro iqtisodiyot"
Ma'ruzachi: Turayeva Suriya Telmanovnani qizi - Xalqaro iqtisodiyot kafedrasida dotsent, kimyo fanlari nomzodi
Ofis: B bino, 406-xona
Konsultatsiya kunlari: Seshanba, 12:00-15:00
Telefon: +998903270863
E-mail: sturayeva@uwed.uz, suriyaturayeva@gmail.com

Taqrizchilar:

1. Sharifxodjayev SH. A. Jahon iqtisodiyot kafedrasida professori, s.f.d. (ichki taqriz)
2. Kosimova N. O'zbekiston Jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar Universiteti d. f. f.d., professor

Kelishildi:

O'quv-uslubiy bo'lim boshlig'i _____ U.Dustov
Fakultet dekani _____ M. Xamdamov
Kafedra mudiri _____ L. Tashpulatova

Ushbu sillabus O'quv-uslubiy kengashning 2024-yil "___"-_____ dagi_____ - sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.

Ushbu hujjat Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universitetining mulki hisoblanadi va uni oluvchilar uchun maxfiy bo'lib, to'liq yoki qisman nusxa ko'chirilmaligi, tarqatilmaligi yoki ko'paytirilmaligi, shuningdek, uchinchi shaxslarga berilmaligi kerak. Ushbu material ko'paytirish, tarqatish, nusxalash, oshkor qilish, o'zgarish, tarqatish yoki nashr etishning har qanday shakli qat'iyon man etiladi.

* Ma'ruzalar ingliz tilida o'tiladi. Seminarlar o'zbek, ingliz yoki rus tillarda o'tilishi mumkin.

1. Fan tavsifi

Ushbu dastur talabalarni atrof-muhitni muhofaza qilish bilan bog'liq yangi xalqaro diplomatik jarayonlar, qadriyatlar va manfaatdor tomonlarning murakkab to'plami bilan ishlashda kelishuvlarga erishish mumkin bo'lgan vositalar bilan tanishtirishga qaratilgan. Kurs global xalqaro tashkilotlar doirasida, mintaqaviy hamkorlik doirasida, shuningdek, ikki tomonlama asosda ekologik diplomatiya, jahon darajasidagi tashqi siyosiy voqealarni o'rganishga qaratilgan. Atrof-muhitni muhofaza qilish va barqaror rivojlanish tamoyillarini amalga oshirish sohasidagi tashabbuslar ko'rib chiqiladi.

2. Fanning dastlabki rekvizitlari

Ushbu fan uchun prerekvizitlar talab etilmaydi.

3. Fanning maqsadi

Kursning maqsadi talabalarni zamonaviy dunyoda ekologik diplomatiya nazariyasi bilan tanishtirish, xalqaro ekologik bitimlar bo'yicha muzokaralar geosiyosatini tushunish, global iqlim o'zgarishi, suv resurslarining yetishmasligi, biologik xilma-xillikning yo'qolishi va boshqalar kabi xavfli ekologik omillarning ta'sirini kamaytirish.

4. Ta'lim berish natijalari

Ushbu fanni muvaffaqiyatli tugatib, talabalar quyidagi ko'nikmalarga ega bo'ladi:

1. Ekologik diplomatiyani shakllantirishning nazariy asoslarini, uning maqsad va vazifalarini, shuningdek, ularni amaliyotga tatbiq etishni, mintaqaviy ekologik vaziyatni va uning shakllanishi omillarini o'rganishning asosiy usullarini va ekologik siyosatni amalga oshirishning asosiy mexanizmlarini bilish.

2. Mintaqaviy ekologik xavfsizlikni shakllantirish va amalga oshirish omillarini baholay olish va atrof-muhitni boshqarishni takomillashtirish va antropogen faoliyatning salbiy oqibatlarini bartaraf etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish; olingan bilim va ko'nikmalarni ekologik diplomatiyani rivojlantirishda qo'llash.

3. Barqaror ekologik diplomatiyani amalga oshirishni rejalashtirishda boshqaruv va yetakchilik ko'nikmalariga ega bo'lish va olingan bilimlarni amaliyotda qo'llash.

5. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ish talabalarining ushbu fan bo'yicha bilimlarini chuqurlashtirish maqsadida olib boriladi va oldindan tanlab olingan maxsus adabiyot bo'yicha esse yozish uchun zarur bo'lgan asosiy va qo'shimcha adabiyotlarni yakka tartibda o'rganishni nazarda tutadi.

Topshiriqlar mavzular bo'yicha har bir talaba uchun individual tayyorlangan masalalar va nazariy savollardan iborat. Ular amaliy vazivalarga tatbiq etishga mo'ljallangan masalalardan iborat (5 ta):

ma'ruza materiallari bilan ishlash, adabiyotlar va elektron manbalarni qidirish (tanlash) va ko'rib chiqish, individual berilgan vazivalardan muammosi haqida ma'lumot topib va tahlil qilish;

avvaldan berilgan savollar bo'yicha ilmiy nashrlarni izlab topish va tahlil qilish; talabalar tomonidan tayyorlangan esselarni muhokama qilish.

Barcha topshiriqlar universitetning LMS tizimi orqali tashkil qilinadi va talabalar 1 hafta ichida bajarilgan topshiriq javoblarini (PDF formatida) tizimga yuklashlari zarur.

Talabalar barcha topshiriqlarini o'z vaqtida topshirishlari kerak. Muddati o'tkazib yuborilgan topshiriqlarni qayta topshirishga ruxsat berilmaydi.

6. Talabalar bilimini baholash

Baholash tizimi	Raqamli qiymat	Foiz ko'rsatkichlari
	5	90-100% Joriy baholash-30%
	4	70-89% Oraliq nazorat 30%
	3	60-69% Yakuniy imtihon 40%
	2	0-59%

Talabalar barcha topshiriqlarini o'z vaqtida topshirishlari kerak. Muddati o'tkazib yuborilgan topshiriqlarni qayta topshirishga ruxsat berilmaydi.

7. Adabiyotlar

I. Asosiy:

1. Effective Forms of Environmental Diplomacy (Routledge Focus on Environment and Sustainability) 1st Edition by Leila Nicolas, Elie Kallab . ISBN-10: 0367471639, 2021
2. Environmental Diplomacy: Negotiating More Effective Global Agreements. Zakri Abdul Hamid, Saleem H. Online ISBN: 9780199398003., 2014, <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199397976.001.0001>
3. Mcintire D. Eco-Diplomacy: Building the Foundation, <http://www.afsa.org/eco-diplomacy-building-foundation> . 12.02.2017

II. Qo'shimcha:

1. Ohliger T. Environment policy: general principles and basic framework http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.4.1.html 2016
2. Мейсон С., Спиллманн К. Конфликты, связанные с окружающей средой и урегулирование региональных конфликтов http://www.cawaterinfo.net/bk/water_law/pdf/mason_spillmann.pdf. 25.02.2017
3. Узбекистан на пути достижения водной безопасности. Соколов В.И. Талипов Ш.Г. Салахиддинов А.Т. – Ташкент: Red Grey, 2019 -68 с
4. Киотский протокол к Рамочной конвенции Организации Объединенных Наций об изменении климата от 11 декабря 1997 года// http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/kyoto.shtml. 25.02.2017
5. Ажаев А.С. Экологический туризм: учебное пособие. Павлодар: Кереку, 2016. - 108 с.
6. Учебное пособие “Водная дипломатия, правовые и институциональные аспекты управления водными ресурсами”, ЮНЕСКО, Париж, 2016, 85 стр.
7. Water Diplomacy in Action: Contingent Approaches to Managing Complex Water Problems (Science Diplomacy: Managing Food, Energy and Water Sustainably Book, 1 Edition, Shafiqul Islam, Kaveh Madani, ISBN-13 978-1783084937, 2017
8. Yu-min Joo, Smart Cities in Asia: Governing Development in the Era of Hyper-Connectivity.2020, ISBN-13: 978-1788972871.
9. Ежегодник «Вода в Центральной Азии и в мире» <http://cawater-info.net/yearbook/index.htm>
10. Eco-Business: A Big-Brand Takeover of Sustainability, Peter Dauvergne, Jane Lister MIT Press, 2015, 194

8. Fanning tarkibiy tuzilishi

№	Mavzular	Ma'ruza, amaliy va seminar mashg'ulotlar rejasi (adabiyotlar)	Asosiy adabiyot	Qo' shimcha adabiyotlar	Soatlar		
					Ma' ruza	Amaliy va seminar	Mustaqil ta' Jim
1.	1-mavzu. Ekologik diplomatiya tushunchasi	Atrof-muhitning ifloslanishi va uning biosferaga ta'siri. Ekologik xavfsizlikka tahdidlar. Biosferadagi beqarorlikning antropogen tabiiy omillari	1	3,4,5	2	2	6
2.	2-mavzu. Xalqaro ekologik diplomatiyani rivojlantirish va yo'lga qo'yish	Atrof-muhit muammolari bo'yicha Stokgolm konferentsiyasi (1972). Rim klubining global modellari. Bizning umumiy kelajagimiz: Rio-de-Janeyroda atrof-muhit va barqaror rivojlanish bo'yicha konferentsiya (1992). Asosiy natijalar va materiallar. Yoxannesburgdagi Barqaror rivojlanish bo'yicha Butunjahon sammiti (2002). BMT va uning ixtisoslashgan idoralari.	2	2,4,6	2	2	6
3.	3-mavzu. Ekologik diplomatiya asoslarini shakllantirishda Yevropa Ittifoqi tajribasi	Ekologik diplomatiyani shakllantirishda "YI" ning ahamiyati va roli. Yevropa Ittifoqining ekologik qonuni. Yevropa Ittifoqining ekologik siyosati. Shimoliy va G'arbiy Yevropa davlatlarining ekologik siyosati. Janubiy Yevropa davlatlarining ekologik siyosati.	3	5,6,8	2	2	6
4.	4-mavzu. Iqlim diplomatiyasi	G'arb davlatlarining rivojlanish modeli. Rivojlanayotgan davlatlar: "sanoatdan oldingi" tanazzul, cho'llanish, o'rmonlarning kesilishi. Zamonaviy "sanoat" ifloslanishi, zamonamizning global muammolari og'irlik markazining rivojlanayotgan mamlakatlar dunyosiga siljishi, transmilliy korporatsiyalarning bostirib kirishi, ifloslantiruvchi sanoatning "uchinchi dunyoga" "eksporti", qishloq xo'jaligining kimyoviy lashuvi. Rivojlangan va	2	1,2,4	2	2	6

		rivojlanayotgan mamlakatlardagi ijtimoiy-ekologik qarama-qarshiliklarning keskin tabiati.					
5.	5-mavzu. Global iqlim o'zgarishining ta'siri	Iqtisodiyot va iqlim bo'yicha global komissiyaning transchegaraviy havo ifloslanishini boshqarish hisoboti. Dunyoning turli mamlakatlaridagi suv resurslarining holati. Mamlakatga umumiy nuqtai. Atmosfera havosining transchegaraviy ifloslanishiga ta'sirni baholashni huquqiy tartibga solish	1	3,5,6	2	2	6
6.	6-mavzu. Markaziy Osiyo davlatlarining ekologik diplomatiyasi	Ekologiya sektorini isloh qilish va mintaqaviy hamkorlik orqali iqlimga chidamlilik Tabiiy resurslardan foydalanishning umumiy ob'ektlari. Markaziy Osiyo mamlakatlaridagi tog'-kon va kimyo korxonalarini chegara hududlarida.	2	4,7,9	2	2	6
7.	7- mavzu. Global suv resurslarini baholash: suv tanqisligidan suv xavfsizligigacha	Jahon okeanining ifloslanishi muammosi. Chuchuk suv havzalarining ifloslanishi. Jahon miqyosida suv ta'minoti muammosi. Suvni tozalash usullari. Xalqaro tashkilotlarning suv resurslaridan foydalanish sohasidagi faoliyati. Suv resurslarini boshqarishning huquqiy va xalqaro jihatlari.	1	2,3,4	2	2	6
8.	8-mavzu. Transchegaraviy suvlar va ular bilan bog'liq mojarolar	Shimoliy Afrika va Yaqin Sharq. Shimoliy Amerika mamlakatlari. Yaqin Sharqdagi suv muammolarini tartibga solishda davlatlarning salbiy va ijobiy tajribalari	3	6,7,8	2	2	6
9.	9-mavzu. Suv xavfsizligining nazariy asoslari: suv, siyosat, xavfsizlik va diplomatiyaning roli	Suv huquqi, boshqaruv va diplomatiya. Huquqiy, tartibga soluvchi va institutsional vositalar. Jahon suv forumi faoliyati. Suv diplomatiyasining asosiy jihatlari. "Suv diplomatiyasi" ko'p tomonlama va ikki tomonlama sheriklikning yangi shakli sifatida.	2	1,2,3	2	2	6
10.	10-mavzu. Markaziy Osiyoda	Orol dengizi havzasida suv xo'jaligi holati. Suv diplomatiyasi uchun suv-energiya-oziq-ovqat	1	4,6,10	2	2	6

	barqaror suv sohasida hamkorlik bo'yicha amaliy ko'nikmalar	neksus aloqasining kontseptual asosini va ahamiyatini tushunish. Orol ekologik inqirozining kelib chiqishi.					
11.	11-mavzu. Ekologik biznes jamiyatning zamonaviy rivojlanishining yo'nalishi	Ekologik biznes innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirishning istiqbolli yo'nalishlaridan biridir. Ekologik tadbirkorlik zamonaviy biznesni rivojlantirish yo'nalishi.	3	6,8,9	2	2	6
12.	12-mavzu. Aqlli shaharlarni boshqarish aqlli shaharlar	Shaharlarni yaratishda barqaror rivojlanish va innovatsiyalarni integratsiyalash.	2	1,2,5	2	2	6
13.	13-mavzu. Ekologik turizm ekologik diplomatiya shakli sifatida	Ekoturizm mintaqaning barqaror rivojlanishining asosidir. Ekoturizmning o'ziga xos xususiyatlari Ommaviy turizmning atrof-muhitga ta'sirining salbiy tomonlari. O'zbekistonda ekoturizmning rivojlanishi.	1	3,4,6	2	2	6
14.	14-mavzu. Chiqindi muammosi	Xavfli chiqindilarni transchegaraviy olib o'tish va ularni yo'q qilishni nazorat qilish to'g'risidagi Bazel konventsiyasi.	2	5,6,7	2	2	6
15.	15-mavzu. "Yashil" diplomatiya	Rivojlanayotgan mamlakatlarda "yashil" iqtisodiyotning roli. "Yashil" rivojlanish va barqaror rivojlanish - OECD. Rivojlanish istiqbollari yaxshilash uchun "yashil" o'sishning "yangi" variantlaridan foydalanish.	1	2,3,10	2	2	6
Umumiy					30	30	90

9. Amaliy mashg'ulotlar uchun topshiriqlar

Baholash turlari	Maks. ball	Mustaqil bajarish uchun topshiriqlar	Muddati
1-vazifa	4	Turli xil iqtisodiy rivojlanishga ega 3 ta davlatning ekologik izini aniqlang. Ushbu mamlakatlarning ekologik izlarini baholang.	3-hafta yakuniga qadar
2-vazifa	4	Muayyan mamlakatning ekologik barqarorlik indeksini aniqlang	5-hafta yakuniga

3-vazifa	4	Ekologik biznes-rejani yozing	8-hafta yakuniga qadar
4-vazifa	4	Muayyan elektr stantsiyasining batafsil SWOT tahlilini tuzing	13-hafta yakuniga qadar
5-vazifa	4	Blue Peace - transchegaraviy suv boshqaruvining barqarorligini baholash uchun amaliy vosita (keys)	14-hafta yakuniga qadar
Seminar mashg'ulotlarida ishtirok etish	10	Seminar mashg'ulotlarining barchasida faol ishtirok etgan talabalarga 10 ball beriladi. Har bir qoldirilgan (uzrsiz) dars uchun 20% (2 ball) olib tashlanadi.	Semestr davomida
Oraliq nazorat №1	15	Tanlangan davlat bo'yicha tahlilik ish	7- hafta yakuniga qadar
Oraliq nazorat №2	15	Tugallangan mavzularni test shaklida baholash	15- hafta yakuniga qadar
Yakuniy nazorat	40	Yakuniy nazorat test yoki yozma ish shaklida o'tkazilishi mumkin. Yakuniy nazorat savollari talabalarga berilmaydi, lekin barcha savollar asosiy va qo'shimcha adabiyotlar bo'yicha tayyorlanadi.	Nazorat haftasida
Jami	100		

10. Akademik talablar

O'qituvchi va talaba o'trasidagi o'zaro munosabat samimiy va beg'araz bo'lishi lozim. Talaba mustaqil bajargan topshiriqlarni belgilangan tartibda o'quv platforma orqali yuboradi va javobni ham shu tartibda oladi. Belgilangan muddatda bajarilmagan topshiriqlar qayta qabul qilinmaydi.

Plagiatning har qanday turi qat'iy man etiladi. Shu tarzda topshirilgan topshiriqlar 0 ball hisoblanadi va qayta topshirilishiga yo'l qo'yilmaydi. O'qituvchi talaba tomonidan bajarilgan topshiriqlarni antiplagiat dasturida tekshiradi, originallik darajasi 75 foizdan past bo'lgan ishlar baholash uchun qabul qilinmaydi.

Har qanday baholangan topshiriqni bajarishda talabalarga quyidagilar taqiqlanadi:

- boshqa talabalar bilan ishlash va bir xil ishni yuklash (insholar, loyiha ishi, topshiriqlar va boshqalar);

- kitoblar yoki Internetdan boshqalarning asarlarini, ishlarini, tadqiqotlarini va g'oyalarini nusxalash va ularni o'ziniki sifatida topshirish.

Belgilangan muddatdan keyin taqdim etilgan ishlar, kechikish sabablaridan qat'iy nazar, qabul qilinmaydi va muddatlarni o'zgartirishga yo'l qo'yilmaydi.

Darslar davomida noutbuk, smartfon va boshqa shaxsiy elektron vositalardan foydalanish taqiqlanadi. Bunday vositalar kerak bo'ladigan mashg'ulotlar paytida o'qituvchi ruxsati bilan ishlatish mumkin.